

EŻAMIJIET ANNWALI TAL-ISKOLA SEKONDARJA 2009

Direttorat għal Kwalità u Standards fl-Edukazzjoni
Taqsima tal-Assessjar Edukattiv

IT-TIELET SENA

STORJA (ĠENERALI)

HIN: Siegħa u nofs

Isem: _____

Klassi: _____

1. Ikteb VERU jew FALZ fil-kolonna l-vojtta.

Sors A. Il-Port il-Kbir fi żmien il-Kavallieri.

1.1	Il-Kavallieri bdew jibnu l-Belt Valletta wara l-Assedju l-Kbir.	
1.2	Il-pjanta tal-Belt Valletta saret minn Mattia Preti.	
1.3	Is- <i>Sacra Infermeria</i> kien sptar għall-Kavallieri biss.	
1.4	Il-kwadru tal- <i>Qtugh ir-Ras ta' San Ġwann</i> jinsab fil-Palazz.	
1.5	L-akwidott kien sar biex iwassal l-ilma fil-Belt Valletta.	
1.6	Forti Manoel inbniet biex tħares il-Port ta' Marsamxett.	
1.7	Fi żmien il-Kavallieri l-popolazzjoni tal-Imdina naqset hafna.	
1.8	L-Inkwizitur kellu l-Qorti tiegħu fil-Birgu.	
1.9	Il-Ġiżwiti fethu kulleġġ għat-tagħlim fil-Belt Valletta.	
1.10	Il-Kavallieri tkeċċew minn Malta mill-Inglizi.	

(Total 10 marki)

2. Imla l-vojt f'dawn is-sentenzi billi tagħzel il-kelmiet minn dawn. HAMSA minnhom mhux tajbin.

<i>s-swar</i>	<i>Sant'Jiermu</i>	<i>regolamenti</i>	<i>Ġlormu Cassar</i>	<i>San Ġwann</i>
<i>il-Kbir</i>	<i>kummerċjali</i>	<i>Mandraġġ</i>	<i>Francesco Laparelli</i>	<i>San Pawl</i>
<i>il-bereġ</i>	<i>Xiberras</i>	<i>Bontadini</i>	<i>Matthew Callus</i>	<i>iż-Żgħir</i>

Il-Belt Valletta nbniyet fuq l-Gholja _____ bejn il-Port _____ u l-Port ta' Marsamxett. Fil-ponta tal-Belt reggħet inbniet Forti _____ li kienet iġġarfet fl-Assedju l-Kbir. Il-Papa bagħat lill-perit _____ biex jagħmel il-pjanta tal-belt il-ġdida. Biex jgħinu hu kellu l-perit Malti _____. L-ewwel bini li tela' kienu _____ u l-bini riżervat għall-Kavallieri, bhall-Palazz tal-Granmastri, _____ u l-Knisja Konventwali ta' _____. Il-Kavallieri għamlu _____ dwar kif kellu jsir il-bini fil-Belt Valletta. Sal-1600 il-Belt Valletta kienet saret iċ-ċentru amministrattiv u _____ tal-Gzejjer.

(Total 10 marki)

3. Hares sewwa lejn dawn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwar il-wirt tal-Kavallieri fil-Gzejjer Maltin.

Sors B. Il-Berġa ta' Kastilja

Sors Ċ. It-Teatru Manoel

Sors D. Is-Sacra Infermeria

Sors E. Il-Kon-Katidral ta' San Ġwann

3.1 Semmi **zewġ** binjiet fil-Belt Valletta, barra dawn li jidhru fl-istampi, li huma wirt il-Kavallieri.

(a) _____ (b) _____ (2)

3.2 (a) X'uzu kellu l-bini ta' sors B fi żmien il-Kavallieri?

_____ (1)

(b) X'uzu għandu illum il-bini ta' sors B? _____ (1)

3.3 (a) Il-bini li jidher f'sors Ċ nbena fis-seklu (16, 17, 18, 19). Aqta' sinjal taht it-tajba. (1)

(b) X'uzu għandu dan il-post illum?

_____ (1)

3.4 (a) X'uzu kellu l-bini ta' sors D fi żmien il-Kavallieri? _____ (1)

(b) Kif inhu magħruf illum dan l-istess bini? _____ (1)

(c) Għal xiex qed jintuza dan il-bini illum?

_____ (1)

3.5 Sors E hu pittura ta' żmien il-Kavallieri.

(a) Għalhekk huwa sors **primarju** jew **sekondarju**? Aghmel sing taht it-tajba. (1)

(b) F'dan il-bini hemm hafna tezori tal-arti ta' żmien il-Kavallieri. Semmi tnejn minnhom.

_____ (2)

3.6 X'uzu għandu illum għall-ekonomija tal-pajjiż il-wirt li hallew il-Kavallieri?

_____ (2)

(Total 14-il marka)

4. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet dwar bliet u rhula qodma fil-Gżejjer Maltin.

Sors F Triq f'rahal antik Malti

Sors Ġ Niċċa

Sors G Il-Kappella ta' Ħal Millieri

4.1 Liema **erba'** affarijiet minn dawn issib fil-qalba tar-rahal antik Malti? Aqta' sinjal taħthom.

- (a) *lukanda* (b) *qasam tad-djar* (ċ) *zuntier* (d) *knisja parrokkjali*
(e) *supermarket* (f) *niċċa* (g) *fabbriki* (g) *każin tal-banda* (4)

4.2 Liema **erbgha** minn dawn l-irhula kienu diġà rhula-parroċċi fi żmien il-Kavallieri?

- (a) *Mosta* (b) *Żurrieq* (ċ) *Marsa* (d) *Buġibba* (e) *Msida* (f) *Hal Luqa* (g) *Rabat* (4)

4.3 X'vantaġġ kellhom it-toroq u l-isqaqien imserpa fl-irhula u l-ibliet antiki tal-Gżejjer Maltin?

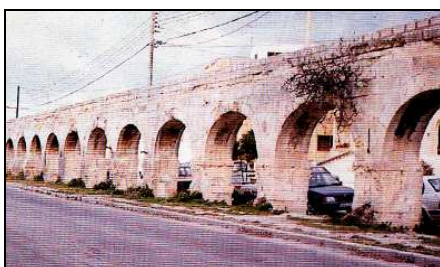
_____ (2)

4.4 Xi hjiel jagħtuna fuq il-ħajja tal-Maltin l-għadd kbir ta' niċċ u kappelli fl-irhula u l-ibliet antiki?

_____ (2)

(Total 12-il marka)

5. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet dwar it-tmexxija ta' Malta mill-Kavallieri.

Sors GH

Sors H

- 5.1 (a) Sors GH juri (*l-arkati, l-akwidott, il-mini*) li wassal l-ilma mill-inhawi ta' (*l-Imdina, l-Mosta, l-Imġarr*) għall-Belt Valletta. (2)
- (b) Sors H juri l-bieb (*tal-Birgu, tal-Belt Valletta, tal-Imdina*) li sar mill-arkitett Mondion fuq stil (*klassiku, modern, barokk*). (2)

5.2 Wieġeb billi tagħmel sing taħt it-tweġiba t-tajba:

- (a) Il-mexxej tal-Kavallieri f' Malta kien (*il-Gvernatur, il-Granmastru, il-Vicirè*). (1)
- (b) Liġi fi żmien il-Kavallieri kienet tisseejaħ (*bandu, dokument, manuskritt*). (1)
- (c) Il-flotta tal-Ordni kienet magħmula minn **tnejn** minn dawn il-bćejjeċ tal-baħar: *kajjik, katamaran, vaxxell, jott, skuna, galera*. Aqta' sinjal taħt it-tajbin. (2)
- (d) Normalment, il-Granmastru kien joqgħod fil-Palazz (*Verdala, ta' San Anton, tal-Belt Valletta*). (1)

5.2 Aqta' sing taħt tliet grajjiet importanti li sehhew fi żmien il-Granmastru Manoel Pinto:

- (a) twaqqfet l-Università ta' Studji minflok il-Kulleġġ tal-Ġizwiti
- (b) il-Konfoffa tal-Ilsira
- (c) l-Irvell tal-Qassisin
- (d) ir-restawr tal-Imdina
- (e) il-bini ta' faċċata ġdida għall-Berġa ta' Kastilja
- (f) il-bini tat-Teatru Manoel (3)

(Total 12-il marka)

6. Hares lejn dawn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwar ir-Rivoluzzjoni Franciża u l-hakma tal-Franciżi f' Malta.

6.1 Hares sewwa lejn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarhom.

Sors H
Napuljun Bonaparti

Sors I
Lwigi XVI

Sors J
Robespierre

- (a) Min kien imexxi Franza qabel ir-Rivoluzzjoni? _____
- (b) Min kien sar dittatur matul ir-Rivoluzzjoni? _____
- (c) Min kien għamel lilu nnifsu Imperatur Franciż? _____ (3)

6.2 X'tip ta' gvern kellha Franza qabel ir-Rivoluzzjoni tal-1789? Aghmel sing taht it-tajba.

- (a) *repubblika* (b) *demokrazija* (c) *monarkija* (d) *imperu* (1)

6.3 Liema sezzjoni (parti) tal-poplu Franciż kien:

- (a) favur ir-Rivoluzzjoni? _____ (1)
- (b) kontra r-Rivoluzzjoni? _____ (1)

6.4 Liema minn dawn kienu **kawza** jew **effett** tar-Rivoluzzjoni Franciża? Ikteb **Kawza** jew **Effett** fil-kolonna l-vojtja. Ftakar li **kawza** ssir **QABEL** il-ġrajja u **effett** hi xi haġa li tkun saret **WARA** l-ġrajja.

	Ġrajja	Kawza jew Effett
(a)	It-tneħħija tas-sistema fevdali fi Franza	
(b)	Id-Dikjarazzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem	
(c)	Il-poter assolut tar-re	
(d)	Il-qtil tar-re Lwiġi XVI	
(e)	It-taxxi ibsin u ingusti fuq il-bdiewa Franciżi	

(5)

6.5 L-ideat u l-bidliet tar-Rivoluzzjoni nfirxu f' pajjiżi oħra fl-Ewropa. Liema minn dawn jafu l-bidu tagħhom fi żmien din ir-Rivoluzzjoni? Ikteb **VERU** jew **FALZ** fil-kolonna l-vojtja.

(a)	In-nobbli tilfu l-artijiet tagħhom fl-Ewropa kollha.	
(b)	Kulhadd sar indaqs quddiem il-liġi.	
(c)	Il-fqar kisbu d-dritt tal-vot.	
(d)	Hafna pajjiżi Ewropej neħhew il-monarkija biex saru repubblika.	
(e)	It-taxxi bdew jingabru b'mod iżjed ġust.	

(5)

6.6 Qabbel Kolonna A ma' Kolonna B billi tikteb numri minn 2 sa 7. L-ewwel waħda hi mogħtija bhala eżempju.

1	Ġeneral Vaubois		kelma oħra flok 'assedju'
2	Ferdinand von Hompesch		tibdil fil-ligijiet tal-pajjiż
3	Alexander Ball		Ġeneral Franciż li keċċa l-Kavallieri minn Malta
4	Dun Mikiel Xerri		l-aħħar Granmastru tal-Kavallieri f'Malta
5	Napuljun Bonaparti	1	Gvernatur Franciż ta' Malta
6	riformi		Kaptan Ingliz li għen lill-Maltin kontra l-Franciżi
7	imblokk		patrijott Malti li nqatel mill-Franciżi

(6 marki)

(Total 22 marka)

7. Aghżel WAHDA minn dawn it-temi u ikteb fit-tul dwarha.

- 7.1 (a) Il-Kavallieri kif kienu jharsu l-Gzejjer Maltin kontra t-Torok?
 (b) X'tip ta' fortifikazzjonijiet, fortizzi u torrijiet bnew?
 (c) Kif gawdew il-Maltin bil-bini ta' dawn il-fortifikazzjonijiet?
 (d) X'qed jagħmel il-Gvern biex dawn il-fortifikazzjonijiet ikunu mharsa sew? (5 x 4 = 20)
- 7.2 Ikteb dwar l-għixien tal-Maltin taħt il-ħakma tal-Kavallieri billi tagħzel **erbgha** minn dawn:
 (a) il-qoton (b) is-sibi (c) l-industrija tal-bini (d) it-tagħlim (e) is-saħħa (f) l-Inkwizizzjoni.
 (5 x 4 = 20)
- 7.3 (a) Iddeskrivi l-ġrajjet ewlenin tal-waqgħa tal-Gzejjer Maltin f'idejn il-Franciżi f'Ġunju 1798.
 (b) Għaliex il-ħakma tal-Franciżi fuq il-Maltin damet biss sentejn? (10 x 2 = 20)
- 7.4 Ikteb paragrafu qasir fuq **erbgha** minn dawn il-persunaġġi fl-istorja ta' Malta taħt il-Kavallieri:
 (a) Ġlormu Cassar
 (b) Dun Gaetan Mannarino
 (c) Manoel Pinto
 (d) Dun Mikiel Xerri
 (e) Alof de Wignacourt
 (f) Ferdinand von Hompesch (5 x 4 = 20)

(Total 20 marka)

